

ARBEIDSTAKER – TERMINOLOGI II (s textem se bude pracovat 2. 10.)

<http://ndla.no/nb/node/3752?fag=51>

Arbeidskontrakt

I utgangspunktet bestemmer arbeidsmiljøloven at du skal ha fast ansettelse med mindre avtalen bestemmer et arbeidsforhold av kortere varighet. En slik avtale må både arbeidsgiver og arbeidstaker være enige om. Det er din arbeidsevne og kompetanse arbeidsgiver vil ha. Arbeidsmiljøloven fastsetter et minimum av innhold i en arbeidskontrakt. Arbeidskontrakten skal være skriftlig og utstedes i minst to eksemplarer. Du skal ha kopi av kontrakten. I arbeidsavtalen inngår ofte avtale om prøvetid. Det er vanlig med inntil en måneds prøvetid. Vi skiller mellom to typer arbeidsavtaler:

- fast ansettelse
Arbeidsgiver skal utarbeide avtalen innen en måned etter tilsettelse.
- midlertidig ansettelse
Når arbeidets karakter skiller seg fra det som ordinært utføres i virksomheten, vil kontrakten være fra dato til dato.

Lønn

Lønn er en forhandlingssak mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Lønn fastsettes og reguleres ved årlige lønnsforhandlinger. Dersom du er medlem av en arbeidstakerorganisasjon, er det denne som forhandler om lønn. Dette er tariffbestemt lønn. Er du ikke organisert, må du framsette eventuelle lønnskrav selv.

- En tariffavtale er en lønnsavtale som er inngått mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene.

Fagorganisasjon

I dagens arbeidsliv finnes det et stort antall organisasjoner som ønsker å arbeide for å bedre arbeidstakeres forhold på en arbeidsplass. Den største fagorganisasjonen i Norge er Landsorganisasjonen (LO).

I Norge har du rett til å være organisert, men det er ingen plikt. For å være medlem i en fagorganisasjon må du betale en årlig kontingent. Vi skiller mellom to typer organisering:

- fagorganisert
Da arbeider fagforeningen du er medlem i, for dine lønns- og arbeidsforhold. Her kan du ha innflytelse på resultatet.
- ikke fagorganisert
Da har du ingen innflytelse på resultatene av en forhandling.

Arbeidstid

Du kan ikke arbeide så mye du vil. Det er regler om tiden du skal arbeide og om den maksimale lengden av arbeidsdagen. I utgangspunktet skal du ikke arbeide overtid, men noen ganger må det til. Du kan likevel ikke arbeide mer enn 200 timer overtid i året.

Arbeidstiden er bestemt ut fra bl.a. alder:

- Etter fylte 13 år kan du ta lettere arbeid mellom kl. 06.00 og 20.00.
- Etter fylte 15 kan du ta jobber "som ikke kan være til skade for helse, utvikling og skolegang".
- Etter fylte 18 kan du ta jobb i butikk for salg av for eksempel tobakk, øl og vin.

- Etter fylte 20 kan du selge eller servere brennevin over disk og ta andre jobber hvor som helst.
- Du har krav på minst en halv times spisepause. Dersom du ikke kan gå fra arbeidsstedet, regnes pausen som arbeidstid. Avtale om pause skal inngås skriftlig.
- Du har krav på ferie/fritid etter bestemmelser i arbeidsmiljøloven. Du har krav på feriepenger samme hvor kort tid du har arbeidet. Dette regnes ut etter bestemte regler.
- Fast arbeidstid
Den arbeidstiden som er bestemt for et arbeid.
- Midlertidig avtale
Samme regler som over
- Deltidsarbeid
Det bestemmer den tiden du skal bruke på en avgrenset arbeidsoppgave.
- Ferie
Du har krav på fire ukers ferie, tre uker på sommeren og en uke som kan fordeles utover året. Dette bestemmes av ferieloven.
- Arbeidsgiver skal betale 12 % av din lønn i feriepenger. Disse får du året etter når du skal ha ferie.

Arbeidsmiljø

Det er et krav at alle skal få arbeide trygt og sikkert uten fare for å skade seg fysisk eller psykisk. Dette betinger at også du må ta din del for å skape et godt arbeidsmiljø. Dette er bestemt i arbeidsmiljøloven, som inneholder bestemmelser som skal beskytte arbeidstakerne.

HMS - helse, miljø og sikkerhet

Arbeidsmiljøloven og en rekke forskrifter stiller krav til HMS.

Verneombud

Alle bedrifter skal ha verneombud. Verneombudet passer på at bedriften overholder bestemmelsene i arbeidsmiljøloven. Hit kan du henvende deg dersom du mener at arbeidet er farlig, om du blir mobbet eller trakassert eller ikke har nødvendig verneutstyr. Verneombudet har plikt på seg til å legge problemene fram for ledelsen i bedriften og følge opp saken til forholdet er forbedret.

- Verneombud: Person fra de ansatte som er valgt til å ivareta helse, miljø og sikkerhet på din arbeidsplass..
- Arbeidsmiljøutvalget (AMU) er et organ som bestemmer arbeidet med HMS.

Opplæring

Arbeidsgiver har plikt til å gi deg så god opplæring at du kan utføre de arbeidsoppgaver du blir satt til. Dette gjelder:

- hvordan jobben skal utføres
- kjennskap til lover og regler

Ved sykdom

Du har krav på lønn fra første sykedag. Arbeidsgiver betaler de første 16 dagene under sykdommen. Staten overtar fra den 17. dag.

Permitteringer

Permittering er en midlertidig ordning der arbeidstaker er pålagt arbeidsfritak, og arbeidsgiver er fritatt sin lønnsplikt. For at permittering skal kunne nyttes, kreves det saklig grunn. Felles for de omstendigheter som kan ligge til grunn, er at det er forhold som knyttes til bedriften og ikke til den ansatte.

Oppsigelse

Oppsigelse betyr at du må slutte i jobben. Det kan være pga. økonomi, mislighold, tyveri, underslag

eller manglende arbeidsoppgaver.

Du kan selv gi melding om at du sier opp jobben. Oppsigelsestid er den tiden du må arbeide etter at du har meldt fra. Den er i dag en måned dersom avtalen din ikke sier noe annet.

Bedriftshelsetjeneste

Dette er et tilbud enkelte bedrifter har for deg som ansatt. Her kan du få tilbud om helsetjenester og kontroller i forhold til din arbeidssituasjon.

Avtale/kontrakt

Du har plikt til å gjøre en så god jobb som mulig og gjøre de oppgaver du settes til. Du skal også ivareta egen og andres sikkerhet på arbeidsplassen. Dessuten skal du møte på jobb til avtalt tid og stå i jobben i den tid avtalen sier.

Kleskode

Noen arbeidsplasser har arbeidstøy/"uniform". Dette betaler som oftest bedriften, men du skal kle deg normalt pent i forhold til den jobben du blir satt til. Undersøk om bedriften har noen bestemte kleskode.

Oppførsel

Det forlanges at du viser en normal god oppførsel. Det blir også krevd lojalitet til arbeidsplassen, både når du er ute på oppdrag for bedriften, og også når du ikke er på jobb.

Normer og regler

I alle bedrifter eksisterer det ulike normer og regler. Disse forteller noe om hvordan det forventes at du skal være i jobbsammenheng. Finn selv ut hvilke normer som gjelder på din arbeidsplass.

Arbeidsmiljø

På din arbeidsplass har du ulike plikter i forhold til arbeidsmiljøet. Du skal si fra om ting som går ut over liv og helse. Du kan få stanset arbeidsoppgaver dersom det kan medføre fare for liv og helse.